

MJESTO I ULOGA MLADIH U CRKVI

Šime Samac

O problematici mladih¹ postoji mnogobrojna znanstvena i druga literatura kao i mišljenja od onih prema kojima su mladi budućnost društva i Crkve do onih koji mlade vide kao generaciju bez »budućnosti«.² Nećemo ulaziti u tu opću problematiku nego ćemo se zaustaviti, i to vrlo kratko, na najnovijim sociološkim danostima koje nam omogućuju da o mjestu i ulozi mladih u Crkvi govorimo iz sadašnje perspektive.

Problematika nekad i sad

Za razliku od prije dvadesetak godina sociolozi nam kažu da mladi »šute«.³ Pretpostavljamo da je ta »šutnja« vrlo rječita i da je to svojevrsna komunikacija koja se pokazuje sigurnom kada je u pitanju očuvanje identiteta mladih. Treba tražiti uzroke te šutnje, da bismo mogli kazati da li šute zbog toga jer ne znaju što bi rekli, ili možda jer ne žele ništa reći, ili zato što se možda boje govoriti.

Činjenica je ipak da je nekadašnji retoričko-protestni stav zamijenjen pasivnim, kolektivno individualnim, a mladenački zanos s apatičnošću, optimizam s pesimizmom. Većina mladih kako u Americi tako i u Evropi ne ide u susret sutrašnjici s optimizmom, dapače svoje sutra osjećaju gorim nego što je to danas.⁴ Svjesni su nuklearne prijetnje koja im priječi da vide vedru i idealnu budućnost koju samo jedan ratnik može pretvoriti u ništavilo.⁵ Nuklearni mogući rat tišti ih kao mora, dok na vlade gledaju s potpunim nepovjerenjem i cinički.⁶ Ma kako bili ideološki i strateški Istok i Zapad različiti, stručnjaci tvrde da je i kod jednih i kod drugih u posljednjem desetljeću u porastu alkoholi-

¹ Kad govorimo o mladima mislimo prvenstveno na razdoblje između 15. i 25. godine života. R. Laurentain smatra da riječ »mladost« ima svoja mitološka i relativna obilježja. To je po njemu nešto što graniči s budućnošću, što zadaje strah, nešto što se nalazi između izgubljenoga i mogućega, između radanja i smrti, stoga svaki govor o mladosti mora biti svjestan ovog mitološkog, koje ga podržava ili ruši. Ali mladost je i relativan pojam, tako da posljednji rođeni u obitelji zadržavaju oslovljavanje »mladi«, i do smrti. Osim toga mladost se shvaća različito, ako se uspoređuju skupine i društva. Tako bi prema njemu jedino sociološko rješenje bilo da se definira kao vrijeme u kojem se prenosi ili bolje rečeno prihvaća ljudska baština što podliježe vremenskoj promjenljivosti kako u društvu tako i u Crkvi (usp. R. Laurentain, *È possibile definire la gioventù?*, *Concilium*, XXI (1985), 5, 33—39).

² O problematici mladih mnogo se pisalo. Zadovoljimo se samo time da kažemo da postoje ozbiljne studije i članci kako skupnoga tako i osobnoga rada do onih koji su pisani u obliku »romana«.

³ G. Milanese (neobjavljeno predavanje koje je održao na Knežiji u Zagrebu 6. svibnja 1985, bivšim studentima Selazijanskog sveučilišta u Rimu).

⁴ Usp. J. Coleman — G. Baum, *Editoriale, Concilium XXI* (1985), 5, 18.

⁵ Usp. M. Warren, *I giovani e la minaccia nucleare, Concilium XXI* (1985), 5, 127—140.

⁶ Usp. J. Coleman — G. Baum, nav. dj., 18.

zam, droga, kriminalitet kod mladih, suzdržavanje od aktivnosti i nedovoljno uključivanje u organizirani društveni i crkveni život.⁷

Možemo se pitati, odakle ovaj odnos i pasivnost. Možemo pretpostaviti da su se pokreti mladih rodili poradi njihova shvaćanja budućnosti, zbog »konkretnoga« koje bi htjeli činiti u društvu.⁸ Htjeli su ostvariti nove društvene odnose u kojima bi sloboda i ravnopravnost bile vrhovne vrednote. Međutim, mladenačka je metodologija zatajila jer su za oružje uzeli nasilje. Izjašnjavali su se kao nenasilni pokret, a nasiljem su išli protiv nasilja.⁹

Pokreti mladih željeli su ne samo izboriti jedan pravedniji model života i suživota, nego su htjeli i pokazati na nezadovoljstvo onih koji s diplomama u rukama nemaju adekvatno ili nikakvo zaposlenje.¹⁰ S druge strane »opravdano« nepovjerenje u društvene i neke crkvene strukture u kojima nisu uspjeli vidjeti svoju budućnost (samoostvarenje) dovelo je do samoisključenja. Znamo da je zapadno društvo tražilo potrošače i konsumatore za svoje proizvode kojoj mladi nisu više mogli odoljevati te su se ponijeli kao oni koji su sposobni stvoriti bolju i sretniju budućnost. Kreativni kanali kontrakture, najviše pod formom glazbe, pomogli su mladima da se identificiraju s nižima u borbi protiv viših. Tako su s glazbom i riječi pošli protiv »racionalnoga« u modernome društvu. Mnogi su se udaljili od svojih domova i započeli živjeti u skupinama mladih nijećući na taj način postojeće strukture. Boemstvo, alkoholizam, droga, retorika našli su svoje zagovornike i razglašivače u sredstvima komunikacije tako da je to postao svijet za sebe, kao opozicija na ono što se događa u svijetu odraslih. I što su se više zatvarali u mladenačke skupine, to je bilo negativnije i gore po njih jer su na taj način utopističkim mladenačkim elitizmom stvorili uski krug istih kategorija te nisu uspjeli pokrenuti druge društvene kategorije za svoje planove.¹¹

Taj je mladenački utopizam već 70-ih godina doživio svoj kraj tako da je prerastao u »kontrakulturu«, kako na Istoku tako i na Zapadu, i u pasivizam koji je identičan stavu političkog neaktivizma.¹² Jedan dio mladih uključio se u raznovrsne religiozne pokrete, sekte, i to uglavnom i ponajviše izvan tradicionalnih religioznih struktura. Mali dio takozvanih »nepopravljivih anarhista« povukao se je u »podzemlje« odakle pokušavaju na momente udariti na društvene sisteme. Neki su se od njih pridružili teroristima. Ipak treba reći da je taj »preživjeli« ostatak posljednji trzaj promašenog pokreta.¹³

•
⁷ Isti, 19.

⁸ Usp. B. Hargrove, *Movimenti giovanili contemporanei in Europa e in America*, Concilium, XXI (1985), 5, 41.

⁹ Isti, 44.

¹⁰ Isti, 45—47.

¹¹ Isti 47, i 49.

¹² Isti, 50.

¹³ Ibidem.

Danas, kada u svijetu živi oko 850 milijuna mladih između 15—25 godina života stvar se mnogo promijenila tako da su danas mladi, misle neki sociolozi, kao npr. G. Milanesi, sekundarno pitanje.¹⁴

Mnogo se raspravljalo o tome da li se može govoriti o mladima u sklopu društvenog sustava kao o posebnoj klasi i o kulturi mladih. Većina drži da se ne može govoriti o mladima kao o klasi ili o kulturi mladih, nego da se može govoriti o podkulturi ili kontrakulturi u dobro definiranom kulturnom kontekstu.¹⁵ Riječ je zapravo o »pseudokulturi« koja se doživljava kao »krik« onih koji su isključeni i stavljeni na rub društva i o kojima odlučuju drugi. Kod nekih, smatra G. Milanesi, zbog dugogodišnjeg čekanja na rad slabi ideja rada a time i mogućnost da se pronađe identitet u radu, pa se pronalazi u konsumaciji društvenih proizvoda i slobodnoga vremena što je, opet, svojevrsna konsumacija društvenih dobara.¹⁶ Na taj način dio mladih ne vidi sebe uopće kao radnika te živi neku hipotezu moguće odbačenosti kao svoj život. Možda baš življenje te hipoteze kao vlastite odbačenosti dovodi mlade ljude do raznih devijantnih ponašanja.

Drugi je problem u tome što mladi više ne doživljavaju svoj kolektivni identitet. Ne govori se više o onom »MI«, a ako se govori misli se na male skupine. Međutim, može se reći da je nestao identitet i one male skupine, pa je ostao samo onaj individualni. Ako je istinito da ne postoji kolektivni identitet tada sa sigurnošću možemo reći ono što smo malo prije rekli da ne postoji ni posebna kultura, pa ni opći program mladih. Ako oni u tradiciji ne nalaze neku vrijednost, ako prošlost za njih ne »postoji«, a budućnost ne uspijevaju shvatiti, tada je razumljivo da je sav njihov program sveden na trenutačnost koja je u odnosu na plan i program veoma rascjepkana, individualizirana, dok su neke danosti apsolutizirane kao protest ili pokušaj apsolutizacije sebe. Tako se svagdanja iskustva doživljavaju nepovezano (politika, vjera, ljubav, rad, studij, hobi...). To nas navodi na pomisao da nedostaje »totalno« koje bi sve ujedinjavalo, ili konkretnije rečeno, da ne postoji organizirana socijalizacija po kojoj bi svatko doživljavao svoju budućnost kao sigurnost, a vrednote kao postupnu i moguću svagdanju stvarnost.

Treće o čemu trebamo voditi računa jest subjektivnost kao svojevrsni fenomen. U svojoj subjektivnosti mladi čovjek želi sve iskusiti, a to je vrlo riskantno jer to vodi do šizofrenije. Budući da nije usmjeren na veliki životni program, pojedinac se zadovoljava malim programom nad kojim može vršiti kontrolu, i to radi toga da bi se nadvladala nesigurnost.

Mladi se, dakle, nalaze na razini individualnoga, a to zapravo znači da su se opredijelili za oportunistički.¹⁷ To je odraz situacije koju živi »više društvo« gdje se individualizam i konzumizam poimlju kao svojevrsna

¹⁴ G. Milanesi (navedeno predavanje).

¹⁵ M. Emma, *I giovani e la fede oggi*, Napoli, 1984, 23.

¹⁶ G. Milanesi, *ib.*

¹⁷ U nemogućnosti da se žive mladenački ideali mladi čovjek je prisiljen tražiti »postojeće«. To pokušava činiti i koristiti se time za svoje samoostvarenje u raznim društvenim situacijama.

sreća; čovjek je toliko sretan što više svoje individualne potrebe zadovoljava konzumirajući. Usput rečeno ovaj individualistički pojam sreće koji se ostvaruje konzumiranjem društvenih proizvoda nalazi svoj odjek i unutar same Crkve.

Četvrta stvar koja nas ovdje zanima jest ugroženost identiteta sa strane velikih organizacija. Te organizacije kao goleme mašinerije nude »sreću«. Sve je programirano; ako želiš biti sretan, trebaš imati to, raditi to i tako... Te organizacije nude sve od kuće do groba. Ako pojedinac prihvati tu ponudu konzumirajući onoliko koliko se traži, prihvaća život koji je zapravo nametnut. Taj sistem ubija život, zajednicu, politiku i kvalitet života. Tu nastaju konflikti između nametnutoga i osobnoga, nastaju konflikti koji se duboko urezuju u mladenačke osobnosti.

Novi zahtjevi

Ova nam kratka panorama daje naslutiti da se radi o jednoj generaciji koja nema uvjeta za autentično življenje. Zbog brzog društvenog razvoja mnoge su stvari stavljene u pitanje, mnoge društvene institucije nestaju, dok se ustaljeni običaji i tradicije zaboravljaju ili se svjesno odbacuju.¹⁸ Nijekati se ipak ne može da mladi ne traže smisao svoga života kao što se ne može ni zanijekati da dobar dio mladih nije religiozan, iako »nemamo dovoljno empirijske podloge da se odnos mladih spram religije osvijetli cjelovito«,¹⁹ barem na našem domaćem terenu. Postoje neke znanstvene tvrdnje po kojima se dio mladih priznaje religioznima, a manji postotak i praktikantima.²⁰ Uostalom, naše nam svagdanje iskustvo potvrđuje da se jedan dio mladih ozbiljno pita za svoje mjesto i ulagu u Crkvi, ali isto tako i za nedosljedno svjedočanstvo odraslih.

Ovo nas navodi na pomisao da su mladi više od onoga što su učinili²¹ Još su oni najbolji pokazatelji situacije odraslih bilo u pozitivnom bilo u negativnom smislu riječi. Njihovo opredjeljenje za pacifizam, ekologiju, bratstvo predstavljaju određenu društvenu alternativu. Problem je samo u tome, kako kaže kanadski biskup i sociolog J. Grand Maison, što njihova poruka bratstva i mira na svom putu susreće križ nepravde, vlasti i smrti. Knjiga nam Postanka predočava već u početku svijeta nasilje (drama Kaina i Abela) koja se danas očituje kao stvarnost okrutnosti i temeljno tvrdo opredjeljenje; bratstvo ili smrt.²² Stoga on misli da danas više nego ikada treba ići s vjerom u budućnost protiv logike smrti koja prijeti čovječanstvu.²³

Ova konstatacija znači da je evanđeosko opredjeljenje priželjkivana budućnost u kojoj se nalazi smisao i vječno tražena sreća za kojom

¹⁸ Usp. V. Elizondo — N. Greinacher, *Editoriale*, Concilium, XX (1984), 4, 11.

¹⁹ Š. Bahtijarević, *Novija kretanja religioznosti mladih*, Pitanja XVI (1984), 3/4, 23.

²⁰ Neki uvid u religioznost mladih u nas može se naći u časopisu za teorijska i društvena pitanja: *Mladi i religija*, Pitanja XVI (1984), 3/4.

²¹ Usp. J. Grand — Maison, *La sfida dei giovani*, Concilium, XXI (1985), 5, 162.

²² Isti, 166.

²³ Isti, 157—160.

mladi čovjek traga. Pitanje je samo kako uspostaviti feedback između mladog čovjeka i Crkve. Dok s jedne strane imamo mlade koji sobom nose nove nade, ciljeve i rješenja, s druge strane imamo Crkvu koja se trajno pita kako mladima prenijeti trajno vrijedeće vrednote s novim izričajima. I možemo odmah kazati da nije pitanje samo novog izričaja ili shvaćanja na spoznajnom nivou; problem je dublji. Čini se da vjera mora biti objekt konkretnoga iskustva; u djelovanju, u vladanju, u liturgijskim slavljinama.²⁴ Očito da crkvena praksa (pastoral) mora i premišljati svoju strategiju, svoju misao i svoju akciju.²⁵ Ti se premišljaji ne odnose samo na metodološki proces, niti se mogu svesti na sadržajni izbor, nego nadasve na živo svjedočanstvo onoga dijela vjernika koje nazivamo odraslima. Čini se da je upravo nedostatak evandeoskog života razlogom da mladi, barem djelomično, odbacuju Crkvu kao instituciju. Osim toga i sama kateheza nije predstavljena ili se ne predstavlja kao događaj spasenja, nego često ostaje na vjerskoj »pouci« što graniči s određenim indoktrinizmom. Ako bi se kateheza shvatila kao događaj spasenja, Crkva bi se bolje doživjela kao sakrament spasenja. Uloga bi crkvene prakse bila da pomogne mladom čovjeku otkriti mjesto i ulogu unutar Crkve.

Odatle i potreba i pravo, da mladi, koje Crkva naziva svojom nadom, zažive sakramentalnost i crkvenost svojstvenu svojem mladenačkom uzrastu i svagdanjem iskustvu.

Mladi su nada Crkve

Drugi Vatikanski Sabor kada govori u Deklaraciji o kršćanskom odgoju (*Gravissimum educationis*) o dužnosti kršćanskih pastira koji s najvećom brigom moraju nastojati oko kršćanskog odgoja, napominje na poseban način da s tim odgojem trebaju biti obogaćeni mladi (Usp. GE 2) koji su snagom krštenja i preporodom Duha Svetoga postali i jesu djeca Božja. I ne samo pastiri nego i svi vjernici dužni su snagom svoga poslanja voditi posebnu brigu oko odgoja djece i mladeži (AG 12). Ta posebnost odgoja proistječe odatle što je i afektivno sociološki karakter mladog čovjeka stanovita posebnost kad se radi o njegovu biološkome, intelektualnome, i duhovnome sazrijevanju. Nikakve pedagoške mjere i metodološke strukture ne mogu ga zahvatiti u punini, ali su od presudne važnosti za normalan i zdrav razvoj.

Međutim, nisu mladi samo objekt pedagogije i crkvene prakse (pastoral) nego su oni i njeni nositelji (subjekti). Oni »moraju biti prvi i izravni apostoli mladih izvršavanjem apostolata među njima i preko njih, vodeći računa o socijalnoj sredini, u kojoj žive« (AA 12). Dakle, u sklopu opće crkvene prakse svijest odgovornosti mladih mora biti prisutna u što većoj mjeri i posvjedočena na najbolji mogući način posebno među svojim vršnjacima i istomišljenicima. U toj njihovoj ulozi poučavanja morat će ih potpomagati stariji sa svojim primjerom, komunikacijama i savjetima što će uvelike stimulirati mladi naraštaj u toj

²⁴ Usp. V. Elizondo — N. Greinacher, *Editoriale, Concilium*, XX (1984), 4, 12.

²⁵ Usp. J. G. Maison, *La sfida dei giovani, Concilium*, XXI (1985), 5, 168.

njihovoj zadaći. Stoga ih Crkva preko Drugog vatikanskog sabora upućuje na pomoć i iskustva starijih kao i na tradicionalne vrednote koje trebaju znati cijeniti makar su oni po svojoj naravi i ustrojstvu upućeni na novo (AA 12).

Crkva, dakle, s nadom gleda na mladež koja je posvojoj strukturi nosilac novoga, boljega. I ne samo to: mladež spontano teži kreativnosti, pravdi, slobodi i istini te je na poseban način nošena željom za suodgovornošću u životu Crkve.²⁶ Ta se želja s pravom potcrtava, jer to zapravo i nije samo želja nego i pravo po kojem se mladi čovjek uključuje u život Crkve na trostrukoj razini. Združeni s Kristom po sakramentu krštenja te kao članovi otajstvenog Tijela Kristova postali su Božji narod i »dionici Kristove svećeničke, proročke i kraljevske službe« (LG 31); zato su u tom smislu i »više« od onog što se o njima piše i govori.

Dionici trostruke službe

Površno gledajući moglo bi se činiti da Crkva mladima nešto daje, da im dodjeljuje neka mjesta i neke ulage, iako je riječ o stvarnoj sakramentalnoj pripadnosti po kojoj su mladi stvarni dionici trostruke službe. Bogatstvo Crkve i jest u tome što kaže sveti Pavao da se uređuje i upravlja raznolikošću. »Jer kao što u jednom tijelu ima mnogo udova, a svi udovi nemaju iste službe, tako smo mnogi jedno tijelo u Kristu, a pojedinci udovi jedan drugome« (Rim 12, 4—5). Ako dakle postoji jedan izabrani Božji narod: »Jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje« (Ef 4, 5), tu je »Zajedničko dostojanstvo udova po njihovu preporodu u Kristu, zajednička je milost djece, zajednički poziv na savršenost, jedno spasenje, jedna nada i nerazdijeljena ljubav« (LG 32). Stoga je dioništvo u trostrukoj službi dodijeljeno, ali i ne samo to nego se očekuje i rast i svjedočanstvo u svijetu u kojemu čovjek djeluje i živi. To što je dodijeljeno mora živjeti kao sakramentalna stvarnost u svagdanjim iskustvima rada i djelovanja. Svagdanje djelovanje koje se očituje kao najizraženiji i »najgorljiviji« život jednoga bitka odigrat će se po Kristu i u Kristu.

1. Sudjelovanje u Kristovoj svećeničkoj službi

Crkva rekosmo gleda na mlade očima optimizma te ih naziva nadom, ali ona na poseban način gleda samu sebe u mladima,²⁷ i to u svima i u svakom pojedincu. Ovo nije novi pristup Crkve mladima, jer je to uvijek bilo tako, počevši od Krista koji se rado druži s mladima i poziva ih na život (usp. Mt 9, 25; 19, 16—22; Mk 10, 13—16; Lk 7, 11—17), daje upute i zahtijeva potpuno predanje u nošenju svoga križa. Ako dakle Isus ima posebne simpatije prema mladom naraštaju, njegov učenik sv.

²⁶ Usp. Quatra assemblea generale del sinode dei vescovi, *La catechesi nel nostro tempo con particolare riferimento ai fanciulli e ai giovani*, Roma, 1977, br. 3.

²⁷ Usp. Lettera apostolica di Giovanni Paolo II per l'Anno internazionale della Gioventù, *Ai giovani e alle giovani del mondo*, Roma, 1985, 46.

Ivan poznaje ih na djelu. Ivan ih poznaje kao one koji su »pobijedili Zloga«, kao one koji su »upoznali Oca«, kao one koje je »pomazao Sveti« te želi da takvi ostanu boreći se da čine djela pravde, jer tko god djeluje pravedno taj je »od Boga rođen« (1 Iv 2, 12 sl.). To je dakle Božji narod, Crkva koju je Krist Gospodin, Veliki svećenik uzet između ljudi učinio »kraljevstvom svećenika za Boga, svoga Oca« (Otk 1, 6).

Svjestan te činjenice i poimajući Krista kao kamen živi koji su ljudi odbacili, sv. Petar, poziva vjerne da se kao živo kamenje ugrađuju u duhovni dom za sveto svećenstvo, da prinosе žrtve duhovne ugodne Bogu po Isusu Kristu (1 Pt 2, 4—5). Zatim obrazlaže zašto to treba tako biti te im posvješćuje njihovo sudjelovanje u Kristovu svećeništvu i kaže: »Vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni za Božju svojinu, da navjestite silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnome svjetlu svojemu; vi nekoć Ne-narod, a sada ste narod Božji« (1 Pt 2, 9—10).

Dogmatska konstitucija o Crkvi, kad govori o službi laika, naglašava kako Krist nastavlja svoje svjedočanstvo i svoju službu po laicima s kojima je tijesno povezan po svojoj svećeničkoj službi (LG 34). Ako svoje poslanje vrše u Duhu od najobičnijega rada do naravnog ljudskog odnora tijela, od apostolskih podhvata do strpljivog podnošenja tegoba života, to postaje Bogu ugodna žrtva. Združuju li to s prinosima Presvete euharistije zajedno s tijelom Gospodinovim posvećuju Bogu sav svijet kao istinski klanjaoci (LG 34).

Vjernici su dakle sakramentom krštenja intimno povezani s Kristom i sudionici su u Kristovoj svećeničkoj službi. Iako se ministarijalno svećenstvo razlikuje od općeg, ipak i »jedno i drugo imaju na svoj poseban način dio u Kristovu svećeništvu. Ministarijalni svećenik, svetom vlašću koju ima, odgaja svećenički narod i upravlja njime, izvršuje euharistijsku žrtvu u Kristovoj osobi i prinosi je Bogu u ime cijeloga naroda; vjernici pak snagom svoga kraljevskog svećeništva sudjeluju u prinošenju euharistije i vrše ga u primanju sakramenata, u molitvi i zahvaljivanju, svjedočanstvom svetoga života, samozatajom i djelotvornom ljubavi« (LG 10).

To se svećeništvo živi kao događaj spasenja na poseban način u sakramentalnom i liturgijskom životu koji ih čini sposobnim, svakoga na svom putu, biti savršenima poput svoga Oca nebeskoga (usp. LG 11). I nije rečeno da se sav kršćanski život iscrpljuje u kultu on se produžuje i na svagdanja iskustva u kojima čovjek sebe ostvaruje. Čovjek se ostvaruje u odnosu i prema Bogu li prema bližnjemu; stoga ljudsku djelatnost neće shvaćati drugorazrednom nego će tako raditi da sve bude zapravo jedna sinteza s »religioznim vrednotama pod čijim se uzvišenim vodstvom sve upravlja na slavu Božju« (GS 43). Ova ljudska djelatnost na taj način postaje svojevrсно bogoštovlje Bogu na slavu. Božansko postaje neka vrsta totalne vrednote koja pod svoj »plašt« obuhvaća integralnog čovjeka u svim njegovim izražajima. Još više Sabor vrhunac ujedinjenja i sjedinjenja vidi u sv. misi u kojoj se Krist daruje svima i svi sebe prinosе Kristu. Tako vjerničko svećeništvo koje ima izvor u Kristu doživljava svoju puninu u euharistiji.

Mladoga čovjeka treba upućivati i uvoditi u ovu dimenziju njegova vjerničkog svećeništva pokazujući mu put ostvarenja i uzvišenosti njegovog kršćanskog poziva. To će trebati tim više naglašavati jer se kroz ovu dimenziju može i te kako ostvarivati dimenzija zajedništva i mladenačkog identiteta. To je ostvarenje novih odnosa po kojima se sakramentalno-liturgijskom životu pridružuju svagdanja iskustva u obliku bogostovnih čina. I ne samo to, crkvena će praksa kroz proces evangelizacije i katehizacije metodološki i sadržajno neprestano upućivati na posvješćivanje ovih duboko religioznih i stvarnih dimenzija i odnosa u religioznom odgoju.

2. Sudjelovanje u Kristovoj proročkoj službi

Znamo dobro da je Crkva sveti Božji narod koji ima udjela u Kristovoj proročkoj službi (usp. LG 12). Sabor nam u Dogmatskoj konstituciji predložuje Krista-Proroka na slijedeći način: »Krist, veliki prorok, koji je svjedočanstvom života i snagom riječi proglasio Očevu Kraljevstvo, ispunja svoju proročku službu sve do punog očitovanja svoje slave« (LG 35).

Kristova se dakle proročka služba sastoji i očituje u svjedočenju životom i svjedočenju riječju. A Crkva proročku službu svojih vjernika predložuje također kao svjedočenje životom i svjedočenje riječju kako u samoj Crkvi tako isto i u svijetu. Krist dakle svoje vjerne izabire i »čini svojim svjedocima i poučava ih osjećajem vjere i milošću riječi (usp. Dj 2, 17—18; Otk 19, 10), da sila Evanđelja svijetli u svagdanjem, obiteljskom i društvenom životu« (LG 35). To je zajednica onih koji su primili Riječ Božju te se kao takvi sabiru u Ime Isusovo »da bi Kraljevstvo zajedno tražili, gradili i živjeli« (EN 13). Moglo bi se reći da je riječ o evangelizaciji koju mora zajednica prihvatiti kao svoju dužnost. Uostalom, tako je postupio i sv. Pavao kada je kazao da mu nije na hvalu što navješćuje Evanđelje nego je to dužnost njegova koju, ako ne bi vršio bilo bi ravno osobnoj propasti (usp. 1 Kor 9, 16). To je zapravo dužnost koja se očituje kao zadaća navještanja Evanđelja i to svim ljudima te kao takva, kako kažu sinodalni Oci po završetku Sinode 1974, »tvori temeljno poslanje Crkve«.²⁸

Svjedočiti životom i riječju Krista u svagdanjim životnim okolnostima i zaduženjima postaje imperativ i djelokrug u kojemu se očituje odanost i privrženost Kristu i njegovoj Crkvi. Svatko će to činiti u svom pozivu, adekvatnom rastu i životnom iskustvu. Ti »moćni glasnici vjere u stvarima kojima se nadamo« (Hebr 11, 1) već ovdje na zemlji kao otajstveno Tijelo pružaju određenu sliku novoga svijeta kojemu se nadamo (usp. GS 39). Riječi trebaju popratiti djela tj. život, a život trebaju popratiti riječi. Da bi se to moglo plodonosno ostvarivati, Sabor opominje vjernike da »marljivo nastoje da steknu dublju spoznaju objavljene istine i neka ustrajno mole od Boga dar mudrosti« (LG 35). Uz predanje i nastojanje zahtijevan je molitveni vid kao sastavni dio proročke službe, tako da navedena tri aspekta iste stvarnosti tvore jedinstvenu cjelinu navješćaja i konkretnog svjedočenja.

²⁸ *L'Osservatore Romano* (27. listopada 1974.), str. 6.

Svi su dakle pozvani da budu vjerodostojni svjedoci Radosne vijesti u svijetu »prema vlastitim okolnostima života i prema vlastitim darovima ili karizmama« (TS 64). Barometar po kojemu se mjeri odanost istini jest svjedočanstvo riječi i života na koji su posebno mlade generacije osjetljive. Stoga svako izvještačenje ili pretvaranje mladi doživljavaju kao »izdaju« (EN 76). Crkva ipak ne ostavlja mlade sa strane kao promatrače svijeta odraslih i njihove vjere. Oni imaju na to pravo, ali to je naše pravo da stvarnost svjedočenja promatramo kritičkim očima i očima vjernika kojima je stalo do ostvarenja kraljevstva Božjega. Budući da je svatko pozvan snagom krštenja i ostalih darova Duha da svjedoči riječ Božju, to su i mladi u okvirima mjere koja im je dana. I oni su pozvani i stvarno sudjeluju u proročkoj Kristovoj službi kao dio naroda Božjega. Dok ih Crkva promatra kao one čija važnost raste u društvu i političkom svijetu, dotle od njih zahtijeva »odgovarajuću apostolsku djelatnost, za koju ih raspoložuje i njihov prirodni karakter« (AA 12). Oni, doista, veli Sabor, posjeduju prirodni žar za sudjelovanje u svim aktivnostima ljudske djelatnosti, a ako je »taj žar prožet Kristovim duhom i vođen ljubavlju i poslušnošću pastirima Crkve, ima nade da će iz njega uroditi najbolji plodovi« (AA 12). Sabor mlade ne gleda kao nešto što će se zbiti, ne gleda ih samo u mogućnostima dokazivanja kršćanskog svjedočanstva nego ih promatra kao žive svjedoke Radosne vijesti, stoga kaže: »Mladi moraju biti prvi i izravni apostoli mladih izvršavanjem apostolata među njima i preko njih, vodeći računa o socijalnoj sredini u kojoj žive« (AA 12). Ovu svijest o njihovoj odgovornosti valja odgajati. Postoji u nas odraslih neka vrsta »odgojne zablude« po kojoj mladoga čovjeka držimo za objekt evangelizacije i kateheze, a ne u isto vrijeme i za subjekt istoga procesa. Nije mladi čovjek samo za »mrvice« nego je sposoban i za cijeli kruh. Kada je u pitanju crkvena praksa, možda stariji ne uspijevaju ostvariti ono što Sabor od starijih zahtijeva, a to je prijateljstvo, dijalog i komunikacija s mladima (usp. AA 12). Svi se ti odnosi mogu staviti pod upitnik kada je u pitanju svjedočenje životom i riječju kod odraslih vjernika.

3. Sudjelovanje u Kristovoj kraljevskoj službi

Znamo da u Isusovu životu kraljevstvo Božje zauzima prvo mjesto. Ono što Isus naviješta po gradićima Galileje to je zapravo Radosna vijest o Kraljevstvu (Mt 4, 23; 9, 35). Navještenje je popraćeno čudesima, a njegovim dolaskom prestaje vlast Sotone, grijeha i smrti nad ljudima: »Ako li ja uz pomoć Duha Božjega izgonim zle duhove, znači da je k vama došlo kraljevstvo Božje« (Mt 12, 28). Nije dakle riječ o političkom kraljevstvu koje su mnogi priželjkivali, nego je to kraljevstvo slobode u kojemu dominira samozataja i sveti život kojim se pobjeđuje kraljevstvo grijeha (usp. Rim 6, 12).

Sudjelovati u Kristovoj kraljevskoj službi znači odreći se grijeha te dovesti svoju braću Kralju oboružani poniznošću i strpljivošću (usp. LG 36). Kraljevska se služba očituje po Saboru u služenju, a Krist želi da se preko njegovih vjernih to kraljevstvo širi kao: kraljevstvo istine i ži-

vota, kraljevstvo svetosti i milosti, kraljevstvo pravde, ljubavi i mira, kako čitamo u predslavlju na svetkovinu Krista Kralja.

Po poslušnosti Ocu i Kristovu duhu služenja živi se i zavrijeđuje kraljevstvo u potpunoj slobodi djece Božje. To nije unajmljivanje slobode nego poniranje u slobodu u predanoj ljubavi. Djelujući u svijetu u raznoraznim ljudskim djelatnostima kršćanstvo će biti dominantna vrednota. Sve će se ogledati u pobjedi nad grijehom s jedne strane te u izobilnoj milosti s druge. Ta će zauzetost u milosti oslobađati svijet od ispraznosti i od grijeha kojemu je svijet podložan (usp. Rim 8, 20). Znamo koliko je svijet u politici, kulturi i ostalim djelatnostima podložan pogrešnom kolektivizmu, egoizmu, konsumizmu kao i materijalnom pogledu na život, te tako preplavljen grijehom, zlom i ispraznošću. Taj svijet i tu problematiku Crkva ne može i ne smije »izbjeći« nego u njem djelovati ponesena sviješću kraljevskog služenja i vjerom u pobjedu dobra nad zlim. Tu će na poseban način laici svojom stručnošću kako u tehnici tako i uopće u kulturi poneseni milošću Božjom i sviješću sustvarateljstva djela Božjega unositi sklad i ljepotu, pravednu raspodjelu u ljudskoj i kršćanskoj slobodi. »Tako će Krist po članovima Crkve svojim spasonosnim svjetlom sve više i više rasvijetljivati cijelo ljudsko društvo« (LG 36). Na taj će se način otvarati »vrata Crkve« kroz koja će vijest mira početi u svijet (LG 36).

Kraljevati nad samim sobom i nad svim stvorenim znači biti u svijetu i uživati njegova dobra pod uvjetom da to bude služenje Bogu i bližnjemu. Vjernici će dakle biti vođeni kršćanskom sviješću da se »nikakva ljudska djelatnost ni u naravnim stvarima ne može otetiti Božjoj zapovijesti« (LG 36).

Nitko ne može reći da svijest o pravednijem i boljem svijetu nije prisutna u mladih naraštaja. Uostalom, sve što se događalo kod tih generacija svoje je izvorište imalo u traženju boljega i pravednijega. Možda im je nedostajala svijest da na takav način sudjeluju u Kristovoj kraljevskoj službi. Pojedine vrednote koje su izrazito zastupljene u mladih sile nas na promišljanje naših stavova i odnosa prema njima. Ako mladi priželjkuju pojedine vrednote koje se u svom začetku naziru kao sudjelovanje u Kristovoj kraljevskoj službi — zašto se one ne ostvaruju? Uzmimo samo neke od tih vrednota: prijateljstvo, ljubav, obitelj, mir, ekologija, nenasilje.²⁹ Mladi zapravo pokazuju na ono čega nema u svijetu odraslih, na ono što je moguće, ali što se životom ni riječju ne posvjedočuje, te se ne živi kao život milosti, bez grijeha.

Nametnuti stil života

Kao dionici trostruke službe unutar Crkve mladi ono što je tradicionalno i uhodano ne doživljavaju kao autentično. Odatle njihovo distanciranje od tradicije i budućih programa u kojima neposredno ne odlučuju. Upadljivo je da se govori o njima, a ne ti o problemima zajedno s njima, uvijek se nešto čini za njih, ali se ne računa mnogo na njihovu odgovor-

²⁹ Usp. C. Buzzi, *Itinerari giovanili verso nuovi sistemi di significato, Note di Pastorale giovanile*, XIX (1985), 9, 22.

nost. Odatle i osjećaj u njih da stariji žele njima manipulirati (TS 12), da im nameću stil života s kojim se ne mogu nikako identificirati. Osim toga doživljavaju »dvostrukost« u stavovima li ponašanjima odraslih. Tomu se suprostavljaju indiferentnošću i bijegom od stvarnosti: »predajući se najčešće neodgovornom življenju, seksualnosti, drogi, alkoholu i drugim oblicima nehumanog izživljavanja vlastite frustriranosti« (TS 12).

I ne samo da se osjećaju bespomoćnima nego i žrtvama svijeta odraslih. Nametnuti su ratovi u kojima najviše stradavaju mladi, a ostali su »osuđeni« biti potrošačima.³⁰ Mnogi sebe ne vide kao radnike nego kao one koji će proživjeti život tražeći »mrvice« kruha s tuđeg stola. Koliko puta osnovna stanica društva i Crkve, obitelji, preko svojih protagonista muža i žene ne posvjedočuje sklad i harmoniju, jer i jedno i drugo živi svoje prohtjeve i hirove što već od malih nogu razdijeljuju mlado biće koje ne uspijeva osjetiti ideal kršćanske ljubavi. Od politike do sredstava priopćavanja sve djeluje dirigirano, nametnuto bez sudjelovanja mladih, njihovih programa i želja. Gdje je tu religija? Da li je ona potpora svijetu odraslih ili kontestira nepravedno i nametnuto. Treba priznati da se ni ona, ponešena mentalitetom svijeta odraslih, ne uspijeva ostvariti u svim vidovima svoga djelovanja kao ljubav.

Svakako, valja reći da je svijet odraslih prožet egoizmom i ambicioznošću u mnogim vidovima,³¹ a žrtve su upravo mlade generacije. Na toj su razini nekada postojali sukobi otvorenog tipa što nije sada slučaj. Ako je vjerovati sociolozima, oni kažu da je prije bila »kultura« mladih u kontrapoziciji s kulturom odraslih, dok danas taj frontalno ostvareni sukob ne postoji, već da bi se moglo govoriti kako kultura mladih nije integrirana u vladajuće modele društva.³² Čini se da na toj razini postoji svijest da ništa nije moguće promijeniti, pa se bježi u zatvoreni svijet individualnog karaktera ili bolje rečeno u male skupine u kojima se djelomično doživljava realizacija svojih životnih programa. Na taj način mladi svoje mjesto i ulogu koju imaju, kako u društvu, tako i u Crkvi, nadomještaju nekim vrlo sitnim svakodnevnim programima.

Vrednovati svakodnevno

I male stvari čine život, sastavni su dio kršćanskog života i u njima se susreće Krist, Crkva, drugi. Čini se da na toj svakodnevnicu treba graditi određenu kršćansku duhovnost koja se je uljuljala na starim jezičnim izražajima i donekle zastarjelim formama. Vrednote kao što su na primjer ljubav, ako se ne konkretiziraju barem djelomično u svakodnevnicu, postaju nedostupne, a pomalo u svojoj nedohvatljivosti beznačajne. Ovom svakodnevnom aspektu mladi je čovjek sklon; on želi »vidjeti, doticati« i živjeti tu ljubav. Čini se da u tom smislu s obzirom na naše planove i programe treba nešto mijenjati. Konkretno u našoj katehezi treba doživjeti susret čovjeka s Bogom. Ona u stvari jest događaj

³⁰ Usp. H. Cámara, *Parole ai giovani*, Brescia, 1985, str. 35.

³¹ Usp. Isti, 35—36.

³² Usp. C. Buzzi, nov. dj., 21.

spasenja i treba ga doživjeti u svakom susretu. Ono trostruko sudjelovanje u Kristovoj službi tokom katehetskog procesa mora biti »vidljivo« i »dodirljivo« ponešeno u svakidašnjicu.

Neki zapažaju i imaju pravo da od dugoročnih ciljeva koji zahtijevaju naporan put do neposrednosti ostvarenja kao što su na primjer sreća, sloboda, napredak, ljubav stoji veliki jaz. Takve ciljeve treba već danas ostvarivati u načinu bivovanja, u odnosu s drugima i zajedništvu. Ovo »danas« ne smije biti samo sredstvo i nije samo sredstvo, nego nadalje treba potražiti njegovu vrijednost i njegovo značenje.³³ To bi zapravo bila promjena odgojnoga plana po kojem bi čovjek u svakom trenutku pokušao doživjeti sreću i ljubav, zajedništvo i tako posvjedočiti kristovsku stvarnost i prisutnost u ovome svijetu, svoj neprestni odnos s njime. Riječ je zapravo o tome da se u prisutnom momentu želi ostvariti ono što se želi prosljediti. Ako je kateheza događaj spasenja, ako ona znači susret to će se uz ostale vidove najbolje ostvariti preko liturgijsko-molitvenog života. U tom pogledu ima nešto u svijetu i u našoj Crkvi što se nazire kao novi kvasac među mladim generacijama.

Novi izazov

U dokumentu koji su izdali biskupi Jugoslavije *Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri* na jednom mjestu stoji: »Moramo priznati da ćemo svi u našoj Crkvi — svatko prema odgovornosti koja mu je povjerena i prema vlastitim sposobnostima i stručnosti — trebati uložiti mnogo više zajedničkih i pojedinačnih napora u traženju adekvatnijih i stvaralačких putova u najveštanju Kristove evanđeoske poruke o stvaranju novoga, istinskih humanoga i Božjega svijeta mladim naraštajima koji su vrlo osjetljivi za utentične općeljudske i evanđeoske vrednote (TS 12). Zahtjevnost je očita da treba nastojati oko stvaranja novoga i boljeg svijeta, ali tko zna po koji put želimo stvarati nešto za nekoga, ovdje konkretno za mlade neki bolji svijet, ali koliko se dade naslutiti bez njihova udjela. To je ta podsvijesna čežnja da su mladi samo neki objekt, a ne i nosioci boljega. Čini se da nemamo hrabrosti prihvatiti izazov mladih i s njima pokušati živjeti. To mlada generacija osjeća, pa odatle i njihova želja da im se više vjeruje u svemu onomu što čine.³⁴ Prema anketi koja je provedena uoči skupa u Zagrebu u mladima postoji svijest da su Crkva, da je žive i da je tvore, te svijest da mogu pomoći i društvu i Crkvi uza sve poteškoće koje ih na putu njihova razvoja prate. Naglašavaju da žele svećenike po primjeru Kristovu, ljude Božje koji razumiju i prijateljuju s mladim u nastojanju oko osobne i zajedničke svetosti. Za svoje pastire-biskupe žele da budu pristupačni i da poznaju svoje vjernike, dok od Crkve traže da je u svemu vodi ljubav.³⁵

³³ A. Melluci, *Giovani e lotta per l'identità, Nota di Pastorale Giovanile*, XIX (1985), 9, 20.

³⁴ Usp. Glas Koncila (10. studenog 1985), str. 8.

³⁵ Usp. Isti, 8, 9 i 11.

Oni su svjesni svojih poteškoća, svijeta i njegovih problema kao i opasnosti koje nosi svijet sa sobom, ali i svojih mogućnosti unutar Crkve, kao dio naroda Božjega. Taj je osjećaj jedinstva božanskog porijekla; on struji u dušama mladih, jer Bog je želio raspršeno skupiti u jedno (usp. Iv 11, 52). U tu svrhu Bog je poslao Sina svoga, kojega je učinio baštinikom svih stvari (usp. Hebr 1, 2) da bude Učitelj, Kralj i Svećenik svijui, Glava novoga i univerzalnoga naroda Božje djece. Zato je Bog napokon poslao Duha svoga Sina, Gospodina i Životvorca, koji je za čitavu Crkvu, za sve pojedince i za sve koji vjeruju, princip sakupljanja i jedinstva u nauci Apostola i u zajednici, u lomljenju kruha i molitvama« (usp. Dj 2, 42 gr.) i po tom istom Duhu »onaj koji boravi u Rimu zna da su Indijci njegovi udovi« (LG 13). Nošeni tim Kristovim Duhom, mladi sve više posvjećuju svoje mjesto i ulogu unutar naroda Božjega.

Umjesto zaključka

Mi se možemo pitati koje mjesto i ulogu mladi imaju u Crkvi, ali dok ne shvatimo da je oni stvarno već imaju — sve dotle ćemo se baviti rubnim pitanjima i problemima mladih naraštaja. Ipak, nećemo reći da su svi mladi svjesni svojega mjesta i uloge, kao što nećemo kazati da ne postoje oni koji svednice ne otkrivaju svoje sudioništvo u Kristovoj trostrukoj službi. U toj perspektivi treba djelovati, pronalaziti metode i sadržaje te postupno uvoditi mladi naraštaj u tu eklesiološko-sakramentalnu stvarnost. Nije tu riječ o dodjeljivanju nekih mjesta i uloga, nego se prije svega radi o tome da Crkva sa svojom pastoralno-katehetskom akcijom omogući mladom čovjeku da pronade i doživi te nove sakramentalne odnose.

U našoj Crkvi postoji ponegdje dobro organizirana kateheza; to je zasigurno najbolja garancija novih odnosa i novog kreativnog rasta. Odatle želja i zahtjev kod jednog dijela mladih da zajednički lome kruh i da mole. U toj se perspektivi nazire nešto novo u našoj Crkvi što rađa novim odnosima prema Bogu i čovjeku. To je nova vrijednost baš kao što je svojevrсна vrijednost mladi naraštaj kojemu treba omogućiti slobodan rast u okrilju kršćanske zajednice.

STELLE UND ROLLE DER JUGENDLICHEN IN DER KIRCHE

Zusammenfassung

Es ist eine Tatsache, dass die Jugendlichen heute »schweigen«. Diese Feststellung wird von Soziologen verschiedenartig erklärt, doch ist es sicher, dass dieses »Schweigen« sehr wortreich ist. Deswegen muss man die Ursachen von dieser Stellungnahme der Jugendlichen suchen. Man könnte sagen, die Struktur und die Welt der Erwachsenen haben die normale Entwicklung der Jugendlichen einigermassen blockiert, und auf dieser Ebene besteht nicht jenes gewünschte Feedback, was man auch für die Relation Kirche—Jugendliche sagen kann.

Es ist wahr, was das Konzil sagt, Jugendliche seien »die Hoffnung der Kirche«, aber es ist ebenso wahr, dass sie noch »mehr« sind als die Hoffnung. Die sind ein Teil des Volkes Gottes und sie nehmen an Christi priesterlichem, prophetischem und königlichem Dienste teil. Das ist die s.g. sakramental-kirchliche Dimension, womit die kirchliche Praxis bei der Verkündigung des Wortes Gottes an die Jugendliche nicht genügend rechnete. In diesem Kontext drängt sich auch das methodologische Problem auf, dass man die Jugendlichen mehr als Objekte denn als Subjekte der pastoral-katechetischen Tätigkeit behandelt hatte.

Der Jugendlichen Stelle und Rolle sind durch die sakramentale Zugehörigkeit bestimmt, was die Kirche in ihrer Praxis zum Bewusstsein bringen soll und was für die Kirche der Ausgangspunkt sein muss. Diejenigen, die innerhalb der Kirche sich dessen bewusst sind, kommen zum Gebet und zur Eucharistie. Bei ihnen ahnt man auf eine neue Weise etwas Tiefes, Menschliches und Christliches. Das ist als eine Gabe des Geistes und als ein Ruf der Zeit in unserer pastoral-katechetischen Tätigkeit anzunehmen.